

שני מנהיגים בכפיפה אחת

ויבא משה... הוא והושע בן-נון

(דברים לב,מד)

116115

השבוע אנו קוראים על ראשית מנהיגותו של יהושע בן-נון. זה היה ביום פטירתו של משה רבנו, ועל כך מספרת התורה: "ויבא משה וידבר את כל דברי השירה הזאת באוזני העם, הוא והושע בן-נון"¹. על כך מפרש רש"י²: "ניטלה רשות מזה וניתנה לזה". כלומר, זה היה היום שבו הועברה המנהיגות ממשה ליהושע.

דבר זה מעורר פליאה. הלוא יש כלל: "דָּבָר (= מנהיג) אחר לדור ולא שני דְּבָרִים לדור"³. מדוע היה צריך להיות שדווקא יהושע, תלמידו של משה רבנו, יתחיל את נשיאותו עוד בחייו של משה, ולא כפי שמצאנו אצל ממלאי-מקום אחרים, שנשיאותם החלה רק לאחר פטירת הנשיא שקדם להם?

הרגיש כמשרת

הדבר נבע דווקא מהעובדה שיהושע היה "משרת משה"⁴, ובחיי רבו היה בתכלית ההתבטלות כלפיו. מציאות זו חייבה את התחלת ההנהגה עוד בחיי משה.

אם משה רבנו לא היה מעמיד אותו כמנהיג בחייו, לא היה יהושע מצד עצמו מסוגל להיות נשיא ישראל. מנהיג זקוק לתכונות של רוממות, נשיאות, ואילו יהושע ביטא עד אז תכונות הפוכות ממש, תכונות של 'משרת', של התבטלות

(1) דברים לב,מד.

(2) על-פי סוטה יג,ב.

(3) סנהדרין ח,א. הובא בפירוש רש"י על התורה דברים לא,ז.

(4) שמות לג,יא.

מוחלטת. זו הסיבה שהנהגתו של יהושע הייתה צריכה להתחיל עוד בחיי משה רבנו, כי בכך ניתן לו הכוח להיות מנהיג ישראל.

לא זחה דעתו

עם זאת, התורה מקפידה לקראו כאן – "הושע". על כך מפרש רש"י: "למה קוראו כאן הושע? לומר שלא זחה דעתו עליו, שאף-על-פי שניתנה לו גדולה – השפיל עצמו כאשר מתחילתו". יש כאן לכאורה דבר והיפוכו: מצד אחד נדרשה ממנו הרמת ראש, רוממות ונשיאות, ובה-בשעה "השפיל עצמו כאשר מתחילתו"!

זו הייתה גדולתו של יהושע. טבע האדם, שכשהוא עולה לגדולה, משתנות תכונותיו ואישיותו, לפי השינוי במעמדו. אולם יהושע, אף שנתמנה לנשיא ישראל, תפקיד שחייב אותו להתנהגות של גדולה והתנשאות, בכל-זאת הפריד באופן מוחלט בין הדברים: הוא לא הפך את הרוממות וההתנשאות לחלק מאישיותו העצמית, אלא ראה בזאת חלק מתפקידו כמנהיג. הוא עצמו, בהרגשתו, נשאר עניו ושפל-ברך, כפי שהיה בעודו "משרת משה".

גדולה מלמעלה

דרכו זו של יהושע מורה לנו דרך בחיים. כשאדם זוכה לגדולה – אף לגדולה של שררה ונשיאות – אל לו לחשוב שכל זה בא לו בזכות מעלותיו האישיות. הרגשה כזאת עלולה להוליד גאוות-לב שלילית ומזיקה. אדם צריך תמיד לזכור, שהגדולה באה מאת הקב"ה ואין לייחסה לאישיות העצמית.

דווקא תחושה כזאת של ענווה ושפלות היא המעניקה לאדם את היכולת למלא את תפקידו בנאמנות, והיא גם הכלי להמשך קבלת ברכות ה', ולהצלחה במילוי התפקיד.

(לקוטי שיחות כרך כט, עמ' 195)